

Jan Troost (61) en het VN-Verdrag Handicap

‘Het woord “geleidelijk” is dodelijk’

Binnenkort wordt aangetoond dat Nederland het VN-Verdrag Handicap niet goed implementeert. Dat voorspelt Jan Troost, oud-voorzitter CG-Raad. Gesprek over zijn rol in de totstandkoming van de Wmo, zijn vertrek bij de CG-Raad én de ratificatie van het VN-verdrag. ‘Ik heb me toen in twee dingen vergist.’

Op Twitter omschreef u mijn artikel in het vorige Wmo Magazine over de moeizame implementatie van het VN-Verdrag Handicap als ‘boeiend’. Waarom?

Jan Troost: ‘Ik heb het gevoel dat mensen het historisch besef een beetje zijn kwijtgeraakt. Dat ze niet meer weten hoe dingen ontstaan zijn en hoe het vroeger was. Daardoor is in Nederland een soort charitatieve beweging aan het ontstaan en dat stoort me ongelooflijk. Toen ik uw artikel las, dacht ik: “Het laat zien dat er nog wordt nagedacht over hoe dingen gegaan zijn.” Toen kon ik niet anders dan reageren, omdat ik nauw betrokken geweest ben bij alles wat eraan vooraf is gegaan.’

Op welke ‘charitatieve beweging’ doelt u?

‘Neem bijvoorbeeld rolstoelen. Vroeger was het heel gewoon: je ging naar de gemeente en vroeg daar een rolstoel aan. Tegenwoordig zie ik steeds vaker tv-programma’s waarin met allerlei prachtige gironummers weer om rolstoelen gebedeld wordt. Toen ik jong was, om precies te zijn vóór 1976, was dat ook het geval. Toen verzamelden mensen melkdopjes en theezakjes om aan een rolstoel te komen. Vanaf 1976 werd een rolstoel gelukkig een recht. Maar met de komst van de Wmo is dat recht vervangen door

een zorgplicht voor gemeenten – die vervolgens maatwerk moeten leveren –, en nu wordt er zelfs weer geld ingezameld voor mensen met een beperking. Dat vind ik een heel gevaarlijke ontwikkeling. ‘Ik was er sinds 1976 echt van overtuigd dat de tijd van de charitas voorbij was. Dat was te danken aan de introductie van de AAW, de Algemene Arbeidsongeschiktheids Wet. Vanaf dat moment kreeg je een uitkering en je kreeg meteen de voorzieningen erbij. Sinds die tijd rijd ik auto. De woningaanpassingen zaten er ook in. In 1994 kwam de Wvg, de Wet voorzieningen gehandicapten. Die is de nek omgedraaid omdat hij discrimineerde op leeftijd. Dat aspect van de Wvg was inderdaad raar, want dan had ik op mijn 65ste bij de bijstand moeten aankloppen voor een rolstoel.’

Wat vond u van het inruilen van de Wvg voor de Wmo in 2007?

‘Wij waren daar als CG-Raad fel tegen. En de VNG was niet blij met onze weerstand. Ook het ministerie worstelde met ons standpunt. In de jaren waarin de Wmo tot stand kwam, had ik als voorzitter van de Chronisch Zieken en Gehandicapten Raad [CG-Raad, tegenwoordig Ieder(in), red.] overleg met staatssecretaris Clémence Ross-van Dorp [staatssecretaris van VWS van 2002 tot 2007, red.]

‘Ik dacht: hier gaan we niet in mee. Misschien ben ik op dat moment te principieel geweest’

Wij kregen destijds het ambtelijke stuk voorgelegd. Het ging om de concept beleidsbrief Dienstverleningsstelsel, later werd die naam veranderd in Wet maatschappelijke ondersteuning. Het speelde in september 2003. Er was op dat moment helaas geen enkele mogelijkheid meer om dat stuk nog aan te passen. Je zag daarin al de ontwikkeling naar wat later de Wmo zou worden. We maakten ons daar als bestuur van de CG-Raad enorme zorgen over, zochten contact met het bestuur van de FvO, de Federatie van Ouderverenigingen, en het CSO, de Centrale Samenwerkende Ouderenorganisaties. En we besloten om dat ambtelijk plan op internet te zetten.'

U was burgerlijk ongehoorzaam?

'Ja, zo mag je dat wel zeggen. Ik ben van hervormde afkomst, dus dan mag je niet jokken. Ik vond dus ook dat we open kaart moesten spelen. We kondigden toen richting ministerie aan dat we dat gingen doen.'

Men was vast niet blij?

'Ik heb nog nooit zo snel een telefoontje gehad van VWS.'

En toen?

'De staatssecretaris was ook niet blij. Maar wij waren bezorgd omdat in dat stuk voor het eerst zichtbaar werd dat ons recht verkwanseld zou worden. Ons recht op voorzieningen, zoals woningaanpassingen.'

Het recht zou een gunst worden?

'Ja, een soort gunst. Dat heette dan zorgplicht en elke aanvraag moest individueel worden bekeken. Maar iemand met een beperking zou niet langer recht hebben op voorzieningen. Dat was natuurlijk een enorme overgang, want wij waren enorm gewend aan rechten. Als belangenorganisaties stonden we op dat moment voor de keuze en we kozen voor oppositie. Vanaf dat moment werd ik door het ministerie min of meer gezien als het kwaad. Ik werd dan ook uitgenodigd door de staatssecretaris om een keer te komen eten in Den Haag. Belangrijkste vraag: "Wat is er nodig om jullie te overtuigen?"'

Wat was voor Den Haag de reden om van die rechten af te willen? Dreigde het te duur te worden?

'Er kwam natuurlijk een tsunami van ouderen op ze af. Dus ik snapte hun bezorgdheid ook.'

Hoe verliep het gesprek met Ross-van Dorp?

'Dat verliep vrij heftig. Ik zat met haar bij een Grieks restaurant – die was toegankelijk. Zij vroeg me wat ik in deze situatie wilde. "Nou," zei ik, "dat is heel helder. Ik wil dat voorzieningen zoals woningaanpassingen een verzekerd recht blijven. Of dat via gemeenten gaat lopen, maakt me niet uit. Verder moet de Wet Gelijke Behandeling uitgebreid worden naar alle terreinen. En de lokale gehandicaptenplatforms moeten gefaciliteerd worden. Want als u decentraliseert, moet u er ook voor zorgen dat de decentralisatie naar het lokale niveau goed geregeld wordt."'

Decentralisaties waren toen dus al aan de orde?

'Zaker, want dat was voor Den Haag dé methode om van rechten af te komen en de beslissing over toewijzing van voorzieningen plus de financiering ervan bij gemeenten neer te leggen. De argumentatie was natuurlijk dat de gemeente...'

... dichter bij de burger staat!

'Precies.'

En dan zou het maatwerk worden en dus goedkoper voor de overheid, in dit geval de lokale.

'Klopt, en in diezelfde lijn is ook het keukentafelgesprek bedacht. Het ministerie wilde voorkomen dat allerlei juridische situaties zouden ontstaan, dat mensen bezwaar zouden maken en in beroep zouden gaan. Vandaar de keuze voor een persoonlijke benadering: aan tafel bij de mensen thuis.'

Mooi toch?

'Nou ja, wij hadden daar grote bedenkingen bij en dat heb ik in het restaurant duidelijk aangegeven. Ik zei: "Als u aan onze drie wensen niet tegemoetkomt – verzekerd recht handhaven, WGB uitbreiden, lokale platforms faciliteren –, dan stappen wij als CG-Raad uit het bestuurlijk overleg." Dat is ook gebeurd en daarna lobbyden wij via de Tweede Kamer.'

Vindt u het terugkijkend nog steeds de juiste keuze om uit dat overleg te stappen?

'Uiteindelijk heeft het me de kop gekost, want die stap werd door het ministerie natuurlijk niet op prijs gesteld, en ook mijn eigen achterban maakte zich zorgen dat we zo hard tegen het ministerie in gingen. Dat snapte ik ook. Het was mijn één na laatste termijn en ik besloot na die termijn te stoppen. Dat deed ik in 2005.'

U dacht in de Tweede Kamer meer te kunnen bereiken dan bij de Griek?

'Ja, want het overleg zat helemaal vast. Het plan van het ministerie zou gewoon doorgaan, temeer omdat de VNG erachter stond. Men zag de tsunami van ouderen op zich afkomen, dus qua cijfers en begroting snapte ik het best. Maar ik moest mezelf ook nog in de spiegel kunnen aankijken. En ik was een belangenbehartiger. Als ik al een fout heb gemaakt, dan is het dat ik op dat moment meer belangenbehartiger was dan bestuurder. Heb ik daar spijt van? Nee, daar heb ik geen spijt van.'

Een bestuurder was aan tafel blijven zitten, had er voor gekozen om gesprekspartner te blijven van het ministerie?

'Ja, dan was ik in gesprek gebleven en had ik geprobeerd om een punt of komma veranderd te krijgen. Maar ik kwam uit een tijd dat de Katholieke Vrouwenbond krantjes ophaalde voor de kinderen op de Maartenskliniek waar ik gezeten had. Ik dacht dus: hier gaan we niet in mee. Misschien ben ik daarin op dat moment te principieel geweest.'

‘Voor de VVD was “geleidelijk” de doorslaggevende reden om overstag te gaan’

U bleef vasthouden aan het feit dat bepaalde voorzieningen rechten waren.

‘Ja. Een goede bestuurder weet dat hij of zij een beetje moet meebewegen.’

Voor uw carrière was het niet handig dat u niet meebewoog?

‘Voor mijn carrière was het niet handig, nee. Burgemeester zou ik daarna niet meer worden. Maar spijt heb ik niet. Het is trouwens de eerste keer dat ik dit verhaal vertel.’

Wat betekende uw vertrek bij de CG-Raad voor uw eigen inzet?

‘Ik kon twee dingen doen. Ik kon met een gouden handdruk vertrekken – want zo gaat dat in zulke posities –, maar ik schatte in dat ik dan nooit meer aan de bak zou komen. Dus ik koos voor optie twee: ik werd ambassadeur bij het Programma VCP (Versterking Cliënten Positie). Sommigen zagen dat als een achteruitgang, maar ik vond het geweldig. Ik kon al mijn kennis en ervaring inzetten op lokaal niveau.

‘Dat ging goed tot 2011. Toen besloot het kabinet Rutte-I om de subsidie voor het Programma VCP te schrappen. Dat was vanuit hun optiek slim, want de decentralisatie van de jeugdzorg en de Participatiewet zouden er ook nog bij komen. Dan kun je maar beter zorgen – dit zijn mijn woorden – dat er niet al te veel weerstand is.

‘In die tijd ontstonden ook de Wmo-adviesraden. Dat waren aanvankelijk nog clubs waar mensen met een beperking deel van uitmaakten. Maar hun aantal nam af, want de materie was ongelofelijk complex – ik heb nog training gegeven aan adviesraden. Heel veel lokale gehandicaptenraden en -platforms zijn toen wegbezuinigd, want er kwamen Wmo-adviesraden. Daar hebben we nu nog steeds last van. Heel veel last.’

Hoezo?

‘Omdat we nu zitten met de implementatie van het VN-verdrag.’

Gehandicaptenplatforms hadden de implementatie kunnen stimuleren door Den Haag en gemeenten achter de broek te zitten?

‘Precies. En Wmo-adviesraden of adviesraden sociaal domein zijn heel goede adviesraden, maar voor het college van B en W. Wat gebeurt er dus heel vaak in de praktijk? Als de adviesraad zegt dat het goed is, dan zeggen de gemeenteraadsleden – overbelast door

alles wat de gemeenten sinds de decentralisaties op hun bordje hebben gekregen: “Het zal wel kloppen.” Nu zitten we met de prangende vraag hoe we zorgen dat het VN-verdrag handen en voeten krijgt, dat het wordt geïmplementeerd zoals het bedoeld is. Ik vind dat Ieder(in) een soort VNG moet zijn, maar dan voor de lokale adviesraden. Een nadeel is alleen wel dat er zoveel bezuinigd is. Via het Programma VCP gaven wij ondersteuning aan al die belangenorganisaties, maar dat is weggefallen.’

Ligt daar nu een taak voor de Koepel Adviesraden Sociaal Domein?

‘Het punt met de adviesraden en hun koepel is dat ze adviesorganen zijn van het college van B en W. Maar qua VN-verdrag gaat het om veel méér dan gemeenten. Het gaat om werkgevers, de winkeliersvereniging, het onderwijs. Dat vergt een totaal andere manier van denken dan die op de gemeente gericht is. Als we die andere manier van denken niet gaan omarmen, dan hebben we een megaprobleem.’

Want dan komt het VN-verdrag niet tot zijn recht?

‘Nee. Nu denkt iedereen mede dankzij Otwin van Dijk – die geweldig werk heeft gedaan als Kamerlid om het VN-verdrag erdoor te krijgen – dat het VN-verdrag gaat over drempeltjes. Want daar ging het in de aanloop naar de ratificatie steeds over, over hellingbaantjes. Die pr-campagne heeft goed gewerkt, maar het VN-verdrag is natuurlijk veel breder. Het heeft te maken met onderwijs, ondertiteling van tv-programma’s, toegankelijkheid van websites. Er is niet één beleidsterrein – en dat riep ik voor de ratificatie al – waar mensen met een handicap niet mee te maken hebben.’

En dat wordt onvoldoende onderkend, vindt u?

‘Ik vind echt dat dat onvoldoende wordt onderkend.’

Ook door de gemeenten?

‘Ja, zij weten niet goed hoe ze hiermee moeten omgaan. En het is ook lastig, begrijp me niet verkeerd. Een van mijn websites heet niet voor niets “aparticipatie”. Vroeger zaten mensen met een handicap totaal apart van de samenleving, hadden ze hun eigen speciale vervoerssystemen, hun eigen speciale werkplaatsen. Zij moeten er nu ook zelf aan wennen dat ze inclusief moeten worden en denken, maar dat geldt voor gemeenten en andere partijen natuurlijk evenzeer. Dat vraagt tijd. Ik verwacht niet dat de wereld in één keer zal veranderen. Hoewel dat juist de gedachte is die veel mensen met een handicap hadden en soms nog hebben: dat met het VN-Verdrag Handicap de wereld in één keer verandert.’ ▶

Dacht u dat ook op 21 januari 2016, de dag waarop de Tweede Kamer eindelijk het VN-Verdrag ratificeerde? Staatssecretaris Martin van Rijn kwam na afloop naar u toe op de publieke tribune. Welke verwachtingen had u op dat moment?

‘Ik heb me toen in twee dingen vergist. Mijn gedachte destijds was: nu hebben we rechten en dus kunnen we als we het ergens niet mee eens zijn naar het College voor de Rechten van de Mens. Later bleek dat het College de opdracht had gekregen om zich niet te richten op gemeenten, behalve bij discriminatieklachten over arbeid. Maar over de fysieke toegankelijkheid van gebouwen of van het onderwijs of van een website kunnen ze geen uitspraak doen. Daarin heb ik me vergist.

‘Mijn tweede vergissing betreft een weeffout in de wet die ik destijds onderschatte, maar waarvan ik nu inzie dat die funest is. SGP en CDA hadden een enorme bemiddelingspoging gedaan om de VVD aan boord te krijgen. Die laatste partij was eigenlijk mordicus tegen ratificatie. De bemiddeling leidde ertoe dat in de ratificatietekst staat dat het VN-verdrag in Nederland “geleidelijk” wordt geïmplementeerd. Het woord “geleidelijk” is dodelijk. Voor de VVD was dat de doorslaggevende reden om alsnog overstag te gaan, waardoor de hele Kamer akkoord ging met de ratificatie.’

De VVD dacht: ‘Als het geleidelijk gaat, hoeven we dus niet heel erg ons best te doen’?

‘Ik weet niet wat de argumentatie was van de VVD. Ik weet wel dat het tot gevolg heeft dat heel veel gemeenten en bedrijven nu denken: “O, geleidelijk!”’

Als in: ‘We hoeven geen haast te maken’?

‘Precies.’

De VVD-woordvoerder die jarenlang riep dat het VN-verdrag niet nodig was omdat de bestaande regels voldoende soelaas boden, Tamara van Ark van de VVD, is nu de staatssecretaris die mede verantwoordelijk is voor de implementatie van datzelfde verdrag.

‘Dat van die bestaande regels ben ik niet met haar eens. Om maar een voorbeeld te geven: het Bouwbesluit slaat nog steeds nergens op. Iedereen refereert eraan, maar er staat nauwelijks iets in over toegankelijkheid.’

Minder zelfs dan in eerdere Bouwbesluiten.

‘Klopt. Kijk, ik ben ook een realist – al zullen veel mensen dat niet van mij vinden: een oud gebouw kun je niet zomaar toegankelijk maken. Maar dat er anno 2019 nog steeds nieuwbouw is die niet volledig toegankelijk is: onaanvaardbaar.’

En dom, want aanpassen kost meer geld dan meteen goed regelen.

‘En dom. Wat ze zich in Den Haag nog steeds niet realiseren, is dat de tsunami van ouderen die eraan komt enorme gevolgen gaat hebben. En neem één ding van mij aan: de ouderen van nu zijn totaal andere ouderen dan die over twintig jaar. Die nieuwe ouderen willen straks gewoon meedoen. Nu nog een nieuw gebouw neerzetten dat niet toegankelijk is, is inderdaad echt dom. Jij kunt niet van mij verwachten dat ik als dagvoorzitter ergens ga werken als er niet eens een toegankelijk podium is. Je moet maar eens opletten: er is in Nederland vrijwel geen podium dat toegankelijk is. Ook de nieuwe zijn dat niet.’

Nederland is hier niet mee bezig?

‘Te weinig. Je kunt best decentraliseren, maar dan moet je ook zorgen dat er macht zit bij de burgers en bij mensen met beperkingen. Inclusie is mooi, maar terwijl het vroeger ging om fanatieke rolstoelers, is de groep nu veel groter. Het gaat om mensen met autisme, een verstandelijke beperking, met een GGZ-achtergrond, blinden, doven, chronisch zieken. Die combinatie moet je ook lokaal bij elkaar kunnen brengen. In sommige gemeenten bestaan VN-panels. Tynaarlo bijvoorbeeld heeft een VN-panel inclusief een ondersteuner. En wat gaan ze nu doen? De gemeente schaft de subsidie voor die ondersteuner af. Dat gaat dus niet goed komen, want als jij met zoveel mensen om de tafel zit én je wilt de beeldvorming bij ondernemers beïnvloeden, dan heb je ondersteuning nodig. Afschaffen is heel dom. Participatie moet je faciliteren.’

Lopen de adviesraden sociaal domein te veel aan het handje van het college van B en W?

‘Ze hebben natuurlijk het probleem dat ze zonder last of ruggenspraak moeten werken. En vergeet niet dat alle wetgeving sinds de decentralisatie on-ge-loof-lijk complex is geworden. Daar komt nog bij dat het budget ongeveer gehalveerd werd. En zo zijn we weer terug bij de charitas waar ik het over had: mensen gaan weer melkdoppen sparen om rolstoelen aan te schaffen.’

Dat is terug naar wat u heeft meegemaakt en nooit meer wilde.

‘Ik vind dat ieder(in) een soort VNG moet zijn, maar dan voor de lokale adviesraden’

‘Ik vermoed dat zal blijken dat Nederland het VN-Verdrag Handicap niet goed implementeert. Het zal een genuanceerd rapport zijn, maar de goede verstaander zal genoeg weten.’

‘Dat was vreselijk. Hier in Wijchen is een paar maanden geleden een man zijn rechterbeen kwijtgeraakt als gevolg van een ongeluk op de kermis. Wat gebeurt er nu? Mensen zijn inzamelingsacties aan het houden voor woningaanpassingen. Dat was in de periode vóór de Wmo ondenkbaar. Dan kreeg je een uitkering – WAO – of je werd aan het werk geholpen, je woning werd aangepast. Tegenwoordig moet je smartengeld zien te krijgen. Vroeger stond smartengeld in de Wvg, het werd gezien als een soort voorliggende voorziening. Maar je weet hoe de verzekeraars tegenwoordig werken: als je nu een ongeval krijgt en je hebt een rolstoel nodig, dan moet je wachten tot de verzekering uitbetaalt. Rampzalig. Absurd.’

Dit zijn dingen die de overheid zou moeten regelen?

‘Ja. En als dat smartengeld later alsnog komt en daarvan moeten de kosten van de voorzieningen worden terugbetaald aan de gemeente, prima.’

Wat moet er gebeuren qua VN-Verdrag Handicap?

‘Tijdens ons congres Gelijk is Gelijk op 3 december presenteert het College voor de Rechten van de Mens een rapportage over goederen en diensten. Dat is heel belangrijk. En de Alliantie voor Implementatie van het VN-verdrag komt met een rapport over hoe het VN-verdrag op dit moment wordt geïmplementeerd. Beide

zullen een enorme impact hebben, verwacht ik.’

Waarom?

‘Ik vermoed dat zal blijken dat Nederland het VN-Verdrag Handicap niet goed implementeert. Het zal een genuanceerd rapport zijn, maar de goede verstaander zal genoeg weten.’

En dan? U kijkt er blij bij.

‘Alles begint met bewustwording. Ik denk dat die rapportages breed verspreid moeten worden en dat het onderwerp veel aandacht krijgt. Begrijp me niet verkeerd: het is geen onwil. Gemeenten zijn razend druk met de Wmo, met de bezuinigingen. Maar als je aan de andere kant niet zorgt dat de rest wel goed gaat komen – qua arbeidsparticipatie, wonen, onderwijs, toegankelijkheid – dan heb je een dubbel probleem. Want als jij niet zorgt dat mensen met een handicap uit de armoede komen, dan kunnen ze geen bijdrage leveren aan de samenleving. Want als ik arm ben, zit ik achter de geraniums. Als de overheid niet zorgt voor fatsoenlijk vervoer, dan gaat het niet werken. En dat noem ik compensatie. Een handicap moet je compenseren om te kunnen meedoen. Als de overheid niet compenseert, kan de betreffende persoon niet meedoen.’ ▲